

BÂKÎ'NİN YAYIMLANMAMIŞ BAZI ŞİİRLERİ (BİR GAZEL, İKİ BEYİT)*

Kübra KACAR **

ÖZET

XVI. yüzyılın en önemli şairlerinden biri olan Bâkî, Osmanlı Devleti'nin zirvede olduğu ve kültür, sanat ile edebiyatın altın çağını yaşadığı bir dönemde şiirler kaleme almış, bu alanda gösterdiği başarı ile döneminde "sultanü's-şuarâ" unvanına layık görülmüştür. Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn (Siyer-i Nebi), Fezâ'ilü'l-Cihâd, Fezâ'il-i Mekke ve Hadîs-i Erba'în (Kırk Hadis) Tercümesi olmak üzere 4 adet mensur eseri de bulunan şairin asıl ününü kazanmasına vesile olan eseri Dîvân'ıdır. Dîvân, Dvorak (1908), Ergun (1935) ve Küçük (1995) tarafından 3 kez basılmıştır. Araştırmacılar tarafından en doğru baskı olarak kabul edilen Küçük'ün on iki nüshanın karşılaştırılması sonucu tenkitli metin olarak hazırladığı Dîvân'da şairin 27 kaside, 9 musammat, 548 gazel, 21 kıt'a ve 31 matla' olmak üzere toplam 636 şiiri bulunmaktadır. Bu sayı daha sonra çeşitli mecmualar ve Dîvân'ın farklı nüshaları üzerinde yapılan çalışmalar vasıtasıyla artmıştır. Bu çalışma ile İstanbul Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi numara 89'da kayıtlı bir mecmuada tespit edilen Bâkî mahlashı bir gazel ve iki beyit tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bâkî, Mecmua, Divan, Şiir, Şair.

THE UNPUBLISHED POETRY OF BAKI (ONE GAZEL, TWO BEYITS)

ABSTRACT

One of the prominent of 16th century poets, Bâkî composed poetry during a period when the Ottoman Empire was at its peak, and when culture, art, and literature were in their golden age—to the point that he had earned the honourable title "sultanü's-şuarâ" (the poet of the sultan). While an author of four works of prose, including Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn (Siyer-i Nebi), Fezâ'ilü'l-Cihâd, Fezâ'il-i Mekke and Hadîs-i Erba'în (Kırk Hadis) Tercümesi, his true claim to fame in fact was his Dîvân. Published three times (Dvorak 1908, Ergun 1935, Küçük 1995), the book contains some 636 poems, including 27 kasides, 9 musammats, 548 gazels, 21 kıt'as, and 31 matla's. This number only increases upon including his other poetry as they appear in various magazines alongside studies concentrating on his Dîvân. The present study will introduce a gazel as well as two beyits composed under his pseudonym identified in magazine number 89, housed at the Research Institute Library of Istanbul.

Key Words: Baki, Magazine, Poetry, Poet.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 25.02.2020; Yayıma Kabul Tarihi: 10.03.2020

* Bu çalışma, Giresun Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından desteklenen SOS-BAP-A-150219-54 numaralı projeden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; GİRESUN;
ORCID: 0000-0002-6450-7930, E-posta: kubra.kacar@giresun.edu.tr, kbkra.719@gmail.com

Giriş

XVI. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nde siyasi açıdan büyük gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. 1512'de II. Bayezid'den sonra tahta geçen Yavuz Sultan Selim, doğu sınırlarında güvenliği sağlayarak Osmanlı topraklarını iki katına çıkarmış ve devlet hazinesinin zenginleşmesini sağlamıştır. I. Selim'den sonra tahta çıkan Kanunî Sultan Süleyman ise doğudaki sorunların ortadan kalkması neticesinde yönünü Avrupa'ya çevirmiş ve yaptığı seferlerle Belgrad, Rodos ve Avusturya'yı Osmanlı topraklarına katarak Viyana'ya kadar ilerlemiştir. Siyasi hayatta yaşanan olumlu gelişmeler doğal olarak edebiyat, kültür, sanat ve mimariye de yansımış, böylelikle bu yüzyıl Osmanlı'nın "altın çağı" hâline gelmiştir (Mengi 2006: 149). Edebiyat ve sanatın ilerlemesinde siyasi gelişmelerin yanı sıra sanatla, şiirle ilgilenen hatta birçoğu divan sahibi olan ve şairleri himaye eden II. Bayezid (Adlî), Yavuz Sultan Selim (Selimî), Kanunî Sultan Süleyman (Muhibbî), II. Selim (Selimî), III. Murat (Murâdî) ve III. Mehmet (Adnî) gibi yüzyılın padişahları ve Kanunî'nin şehzadelerinden Mustafa (Muhlisî), Mehmet, Bayezid (Şâhî), Cihangir ile Sokullu Mehmet Paşa gibi devlet adamları da oldukça etkili olmuştur (Kesik 2016a: 145-155). Bu olumlu gelişmeler neticesinde İran edebiyatının etkisinden kurtulan klasik Türk edebiyatı da altın çağını yaşamaya başlamıştır. Şiir tekniğinde başarıya ulaşılmış, aruz ustalıklı kullanılmaya başlanmış ve anlatımda İran şairlerinde görülmeyen incelik ve derinlik yakalanmıştır (Mengi 2006: 150).

Klasik Türk edebiyatının zirveye ulaştığı bu dönemde yetişen en önemli şairlerden birisi Bâkî'dir. O, şiir alanında gösterdiği başarıyla sadece XVI. yüzyılın en büyük şairlerinden olmakla kalmamış, aynı zamanda Türk edebiyatına adını altın harflerle yazdırabilmiştir. Şiirdeki yeteneğiyle yaşadığı dönemde "sultanü's-şuarâ" unvanı alan şair, gençliğinde saraç çıraklığı yaptı, okumaya olan merakı dolayısıyla medrese eğitimine de devam etti. Daha sonra Ahaveyn lakabı ile bilinen Ahmet ve Mehmet Karamanî kardeşlerden ve dönemin tanınmış âlimlerinden dersler aldı. Ders arkadaşları arasında ileride dönemin ünlü şair ve ilim adamlarından olacak Nev'î, Üsküplü Vâlihî, Edirneli Mecdî, Hoca Sadeddin gibi isimler yer aldı. Eğitimine devam ederken bir yandan da şiire merak salan Bâkî, Zâtî'nin bir edebiyat okulu hüviyetinde olan remilci dükkânındaki şairler topluluğuna katıldı. 1555'te Nahcivan Seferi'nden dönen Kanunî'ye "nun" redifli kasidesini sunma fırsatı buldu ve böylece padişahın ilgisine mazhar oldu. Daha sonra Halep'e gitti. 5 yıl burada kaldıktan sonra İstanbul'a geri döndü ve çeşitli medreselerde görev aldı. Kısa sürede şairlik alanında adını duyurmayı başardı. Sadrazam Semiz Paşa'nın ilgisini kazandıktan sonra İstanbul'un önde gelen şairlerinden birisi hâline geldi. Sokullu Mehmet Paşa'nın da himayesine girmiş olan şair, II. Selim döneminde beklediği ilgiyi göremese de III. Murat'ın saltanatında eski konumunu yeniden kazandı. Sonraki yıllarda Selimiye Medresesi müderrisliği, Mekke, Medine ve İstanbul kadılığı, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yaptı ancak çok arzuladığı şeyhülislamlığa yükselemeden 1600 tarihinde vefat etti.

Bâkî'nin *Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn (Siyer-i Nebi)*, *Fezâ'ilü'l-Cihâd, Fezâ'il-i Mekke, Hadîs-i Erba'în (Kırk Hadis) Tercümesi* ve *Dîvân'ı* olmak üzere 5 eseri bulunmaktadır. *Dîvân'ı* şairin ününü kazanmasına vesile olan en önemli eseridir. Kanunî Sultan Süleyman'ın isteği üzerine Bâkî'nin bizzat tertip ettiği bu eserin Aktaş (2018) tarafından yapılan son çalışmaya göre 183 (yurtiçinde 144, yurtdışında 39) nüshası bulunmaktadır. Üç kez yayımlanan eserin (Dvorak, 1908; Ergun, 1935; Küçük, 1995, 2015) en son baskısı Küçük tarafından 12 nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturulmuş tenkitli basımıdır. Bu basımda 27 kaside, 9 musammat, 548 gazel, 21 kıt'a ve 31 matla' olmak üzere toplam 636 şiir bulunmaktadır. Bu sayı, daha sonra yapılan çalışmalarla birlikte

Bâkî'ye ait yeni şiirlerin tespit edilmesi sonucu artmıştır. İlk olarak Öztürk Fidan (2010) ve Taş (2010) Bâkî'ye ait birer manzume tespit etmişlerdir. Daha sonra Kesik tarafından yapılan çalışmalarda sırasıyla Bâkî'nin 9 gazeli ve 39 beyti (2012a); 3 gazeli, bir tahmisi ve 7 matlaı (2012b); 9 gazeli, 5 matlaı, 4 müfredi, 1 kıt'ası, 8 beyti ve 1 mülemma beyti (Farsça-Türkçe) (2013); 3 gazeli ve 1 matlaı (2016b) ilim âlemine tanıtılmıştır. Bahadır (2013) Pervane Bey Mecmuası'nda Bâkî'nin basılı divanlarında yer almayan 28 gazelini; Köksal (2013) bir tanesi Bâkî'nin veda gazeli olduğu düşünülen toplam 5 gazeli; Çelik (2014) Bâkî mahlaslı 1 gazeli; Kılıç ve Çelik (2017) 3 gazeli; Yılmaz (2017) Bâkî'ye ait iki müfredi; Kesik ve Kacar (2018) ise *Bâkî Dîvânı*'nın bir nüshasından hareketle kısa bir mesnevisini ortaya çıkarmıştır. Kaplan (2018), yaptığı bir çalışmayla *Bâkî Dîvânı*'nın bir nüshasını inceleyerek şaire ait 16 gazel tespit etmiş ve yapılan çalışmalardaki 7 şiirin Bâkî'nin değil de başka şairlerin olduğunu iddia etmiştir. Bu çalışmayla da İstanbul Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi numara 89'da kayıtlı bir mecmuada tespit edilen Bâkî mahlaslı bir gazel ve iki beyit tanıtılacaktır.

Mecmua

Hız. Peygamber zamanında sahabelerin hadisleri kaydetmesiyle başlayan ve zamanla gelişerek bir gelenek hâline alan mecmualar, Osmanlı dünyasında da oldukça rağbet görmüştür (Uzun 2003: 266). Edebiyatımızda bu türün ortaya çıkış tarihi tam olarak bilinmese de eldeki verilerden hareketle XV. yüzyılda ortaya çıktığı ve ilk örneğinin Ömer Bin Mezîd tarafından 1437'de derlenen *Mecmûatü'n-Nezâir* olduğu söylenmektedir. Bir nazire mecmuası olan bu eserden sonra, farklı şairlere/yazarlara ait çeşitli türdeki eserlerin bir araya getirilmesiyle mecmua türü gelişmeye başlamıştır. XVI. yüzyılda siyasi, kültürel ve edebiyat alanında yaşanan "altın çağ" sayesinde mecmuaların sayısında da artış yaşanmıştır. XIX. yüzyıla kadar, hatta bu yüzyıldan sonra da edebiyatımızda varlığını devam ettiren mecmualar, edebiyat ve kültür tarihimiz açısından oldukça önemli kaynaklar hâline gelmiştir (Şenödeyici vd. 2015: 368).

Mecmuaların kültür ve edebiyat tarihimiz açısından bu denli önemli hâle gelmesinin birçok sebebi mevcuttur. Bazı mecmuaların boş sayfalarında, derkenarlarında çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkîp ve tarifleri, bazı din büyüklerinin duaları, padişahların cülus veya ölüm tarihleri, türlü mektup suretleri, şecere kayıtları, mecmua sahibi/sahipleri tarafından eklenen -aile efradı veya diğer yakınlarının doğum ve ölüm tarihleri gibi- bazı bilgi notları ve kayıtlar da yer almaktadır. Devrin ve derleyicisinin şiir zevkini yansıtan bu eserler, edebiyat tarihimize de yeni bilgiler sunmaktadır. Mecmualar, kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerini ya da bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerini, şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerini (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.), bilinmeyen ya da kullanılmayan nazım şekillerini, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tiplerini, farklı bent yapılarını; yeni türleri, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıplarını, zaman zaman şairlerin biyografilerini ya da edebî şahsiyetleri hakkında bilgileri ve bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserleri de ihtiva etmesi bakımından son derece önem arz etmektedir (Köksal 2012: 411-421). Kısaca mecmualar, içerisinde her türlü edebî ürünü barındırmaktadır. Bu sebeptendir ki klasik Türk edebiyatı araştırmacıları için temel kaynaklardan biri hâline gelmiştir.

Mecmuanın Tasnifi

185x115, 150x80 mm ölçülerinde; 2 sütun ve 11 satır hâlinde tertip edilen mecmua, 89 varaktan oluşmaktadır. İstinsah tarihi ve derleyeni/müstensihisi belli değildir.

Mecmuada ağırlıklı olarak gazeller yer alsa da birçok müfred, kıt'a ve rubâî de bulunmaktadır. Bunlar dışında Riyâzî'ye ait bir terkiib-bend, Âlî'ye ait bir kaside ile Cevrî ve Cinânî'ye ait birer müseddes yer almaktadır. Mecmuada şairleri bulunan şairler alfabetik olarak şu şekildedir: Abdulkerîm Efendi, Âdemî, Âhî, Ahmed Paşa, Âklî Efendi, Âlî, Âşkî, Âzerî, Âzmî Efendi, Bahâyî Çelebi, Bâkî, Bedî'î, Behiştî, Cebrî Çelebi, Celâl Beg, Celâlî, Celîlî, Cevrî, Cinânî, Civânî, Cünûnî Dede, Da'î, Derviş Ankâ, Derviş Edâyî, Derviş Sâdık, Edîbî, Emrî, Fâizî, Fehmî, Feyzî, Fuzûlî, Garîbî, Gınâyî, Gubârî, Habîbî, Hadengî, Hâfız Paşa, Hâkânî, Hâletî, Hâlisî, Hasan (Kınalızâde), Hâşimî, Hayâlî, Hayâtî, Haylî, Hayretî, Hazânî, Hilâlî, Hilmî, Himmetî, Husrev, Hüdâyî, İydî, İlmî, İsa, İshak, Kabûlî, Kafzâde, Kalender, Kâtîbî, Kesbî, Lâmi'î, Makâlî, Mesîhî, Meşâmî, Meşrebî, Meylî, Monlâ Celâleddîn, Mu'îdî, Muhibbî, Nâmî, Nâdirî, Nâzî, Nazmî, Necâtî, Nefî Çelebi, Nev'î, Nutkî, Râ'î, Rahmî-i Bursevî, Râzî, Remzî, Revânî, Rızâyî, Riyâzî, Rûhî, Sâ'î, Sa'id, Sa'idî, Sâfî, Sânî, Selîsî (Baldirzâde Efendi), Sırrî Çelebi, Su'ûdî, Şem'î, Şerîf Efendi, Şerîf Sabrî, Şevkî Çelebi, Şeyhî, Tab'î, Tıflî, Ubeydî, Ulvi, Ümîdî, Vahdetî, Vâlî Efendi, Vâlihî, Visâlî, Yahyâ Beg, Yümni, Za'îfî, Zâtî, Zekâyî, Zekî Efendi, Zihnî.

Mecmuada en çok şiiri yer alan şairler Necâtî (19 şiir), Gelibolulu Âlî (19 şiir), Nev'î (16 şiir), Bâkî (15 şiir¹) ve Hâletî (12 şiir)'dir. Lâ-edrî başlıklı 3 şiirden bir tanesinin ise Necâtî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle mecmuada kime ait olduğu bilinmeyen 2 şiir bulunmaktadır.

Mecmuada yer alan Bâkî'nin şiirlerinden 14'ü Küçük'ün hazırladığı *Bâkî Dîvânı*'nda yer almaktadır. Bunlar 13. kaside², 75. gazel (5b'de), 108. gazel (21a'da), 127. gazel (49a'da), 260. gazel (89b'de), 266. gazel (52a'da), 348. gazel (46a'da), 384. gazel (52a'da), 386. gazel (43b'de), 408. gazel (21b ve 40b), 409. gazel (26b'de), 485. gazel (33b'de), 504. gazel (21b'de)'dir.

Klasik şiirde benzer klişelerin kullanıldığı bilinen bir durumdur. Yine de tespit edilen manzumede yer alan kelime ve kelime grupları ile *Bâkî Dîvânı*'nın kelime kadrosu arasındaki benzerliğin bir fikir bildirmesi açısından verilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu benzerlikler şu şekildedir: Manzumede yer alan "Hindû" sözcüğü *Dîvân*'da 12 kez, "akarsu" sözcüğü 8 kez, "asker" sözcüğü 2 kez, "kâmet-i dil-cû" yer almasa da aynı anlamda olan "kad-i/serv-i dil-cû" tamlaması 6 kez, "hatt-ı semen-bû" tamlaması 1 kez, "nergis-i cādû" ve "kâkül-i hoş-bû" tamlamaları 1 kez, "cihân halkı" söz grubu 3 kez, "sele ver-" söz grubu 2 kez, "yüz sür-" deyiimi 17 kez, "kıyâmet(ler) kopar-" deyiimi 2 kez geçmektedir.

Bâkî'nin Yayımlanmamış Bir Gazeli ve İki Beyti

Bâkî Efendi

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
[33a] Şalmışdı fiten 'äleme ol gözleri Hindü
Başdı anı 'asker çeküben hatt-ı semen-bü

Birbirine koydı bu cihân halkımı cānā
Ol nergis-i cādū ile ol kākül-i hoş-bū

¹ Bir manzume, mecmuaya bazı farklılıklarla yeniden yazılmıştır. Dolayısıyla asıl şiir sayısı 14'tür.

² Kasidenin son 4 beyti 55a olarak numaralandırılmış kısımda geriye kalan ilk kısmı ise 56b'de yer almaktadır. Bu durum ciltlenirken sayfaların karıştırıldığını göstermektedir. Ketebe kaydı da bunu destekler niteliktedir.

Bir gün koparur başına halkuñ o kıyâmet
Bu şive ile yürüyüş ol kâmet-i dil-cû

Zulm itme şağın seyle virür 'âlemi bir gün
Üftâdelerüñ gözi yaşı oldu şehâ cû

Sürer yüzini pâyine her gördüğü servüñ
Ey Bâkî-i bî-çâre gönül şan bir aqarşu

Tespit edilen bu gazel dışında Küçük'ün hazırladığı *Dîvân*'daki 408. gazel mecmuada 21b ve 40b'de olmak üzere iki farklı yerde yazılmıştır. *Dîvân*'da 9 beyit olan söz konusu gazel, mecmuadaki iki varakta da 5 beyittir. 21b'deki beyitlerde herhangi bir farklılık bulunmazken 40b'de söz konusu gazelin 2 farklı beyti tespit edilmiştir. Bu beyitlere *Bâkî Dîvânı*'nda ve onunla ilgili yapılan diğer çalışmalarda rastlanmamıştır. Söz konusu beyitler mecmuada şu şekilde yer almaktadır:

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nâvek-i müjgânla kurbân olan dil-ğasteler
Hep siyeh-püş oldılar ol iki qaşuñ yâsına

'Ahdüm olsun bir dağı her bî-vefâya gönülümü
Virmeyem illâ katı mümtâz ü müstesnâsına

Sonuç

Mecmualar edebiyat tarihi açısından oldukça zengin kaynaklardır. İçinde birçok bilgi ve eser barından bu tür, pek çok araştırmaya kaynaklık etmektedir. Özellikle son dönemde yapılan çalışmalarla birlikte şairlerin divanlarında yer almayan ya da herhangi bir divanı bulunmayan şairlerin şiirleri mecmualar vasıtasıyla tespit edilebilmiştir. Mecmualar üzerine yapılan çalışmaların devam etmesi hâlinde yeni tespitlerin yapılabileceği de olasıdır. Bu çalışmayla da İstanbul Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi numara 89'da kayıtlı mecmua üzerine yapılan inceleme sonucunda Bâkî'ye ait daha önce yayınlanmamış bir gazel ve iki beyit tespit edilmiştir. Mecmuada yer alan Bâkî mahlaslı 15 şiirden 14'ünün *Bâkî Dîvânı*'nda yer alması ve kullanılan kelimelerin *Dîvân*'daki kelime kadrosu ile benzerlik göstermesi tespit edilen bu manzumelerin Bâkî'ye ait olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, M. M. (2018). "Bâkî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi". *Litteraturca Journal of Turkish Language and Literature*. IV/4: 876-913.
- BAHADIR, S. C. (2013). "Bâkî'nin Pervane Bey Mecmuası'nda Yer Alan Yayınlanmamış Gazelleri". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. VIII/1: 187-213.
- DVORAK, R. (1911). *Bâkî's Dîwân-Ghazalijât*. C. I. Leiden 1908, C. II. Leiden.
- ERGUN, S. N. (1935). *Bakî Hayatı ve Şiirleri*. C. I. İstanbul: Sühulet Kitab Yurdu.
- KAPLAN, H. (2018). "Bâkî'nin Basılı Divanlarında Yer Almayan Şiirleri ve Divanının Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar". *International Journal of Language Academy*. VI/2: 223-253.

- KESİK, B. (2012a). "Bir Yazmadan Hareketle Bâkî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. VII/1: 1489-1500.
- KESİK, B. (2012b). "Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirleri". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. V/9: 115-122.
- KESİK, B. (2013). "Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler II". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. VIII/13: 337-350.
- KESİK, B. (2016a). "Osmanlı Hükümdarlarının da Şiirle Uğraştıkları Doğru Mudur? Hangi Hükümdarlar Şiir Yazmıştır?". *Sorularla Klâsik Türk Edebiyatı*. (ed. Özer Şenödeyici). İstanbul: Kesit Yayınları: 145-155.
- KESİK, B. (2016b). "Bâkî'nin Yayınlanmamış Bazı Şiirleri (Üç Gazel Bir Matla)". *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*. II/2: 79-85.
- KESİK, B. – K. KACAR (2018). "Bâkî Dîvânı'nın Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar". *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Çanakkale: 535-543.
- KILIÇ, M. – B. ÇELİK (2017). "Bâkî'nin Gazellerine Ek ve Derzi-zâde 'Ulvî'ye Nazîreleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 18: 253-332.
- KÖKSAL, M. F. (2013). "Bâkî'nin Bilinmeyen Veda Gazeli ve Dîvânında Bulunmayan Bazı Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. X: 319-330.
- KÖKSAL, M. F. (2012). "Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)". *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI Mecmuâ Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. (hızl. Hatice Aynur). İstanbul: Turkuaz Yayınları: 409-431.
- KÜÇÜK, S. (1994, 2015). *Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım)*. Ankara: TDK Yayınları.
- MENGİ, M. (2006). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖZTÜRK FİDAN, G. G. (2010). "Konya Mevlana Müzesi 2095 Numarada Kayıtlı Mevlevilikle İlgili Bir Mecmuadan Hareketle Bâkî'nin Yayınlanmamış Bir Şiiri". *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. I/2: 95-108.
- ŞENÖDEYİCİ Ö.- A. AKDAĞ (2015). "Mecmualar ve Cönkler". *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*. (ed. Özer Şenödeyici). İstanbul: Kesit Yayınları: 367-388.
- TAŞ, H. (2010). "Bâkî'nin Dîvân'da Bulunmayan Bir Gazeli ve Feyzî'nin Naziresi". *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. I: 181-192.
- UZUN, M. İ. (2003). "Mecmuâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XXVIII. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YILMAZ, G. A. (2017). "Bir Şiir Mecmuasından Hareketle Haşmet ve Bâkî'ye Nispet Edilen Şiirler". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. VI/3: 1478-1489.

İnternet Kaynakları

- ÇELİK, M. F. (2014). "Yayınlanmamış Divanlarda Yer Almayan Şiirler Bağlamında Bâkî Mahlaslı Bir Gazel". (hızl. Y. Bayraktutan vd.). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Kongresi 3*: 161-168. (Erişim Tarihi: 17.10.2019).

<https://docplayer.biz.tr/1240887-Kocaeli-universitesi-sosyal-bilimler-kongresi-3-kongre-kitabi-29-mayis-2014-umuttepe-kocaeli-isbn-978-605-62169-3-0.html>

MACİT, M. – H. KAPLAN (2014). "Bâkî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*. (Erişim Tarihi: 07.10.2019).

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>

